

Пригоди тричі славного розбійника Пинті (скорочено)

Олександр Гаврош

Олександр Гаврош

Повість "Пригоди тричі славного розбійника Пинті"

Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

Братові Юркові – на згадку про дитячі витівки

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Ой, я в свої мамунціні єден єдиначок,
Або з мене буде ґазда, або гайдамачок.

ЯК ПИНТЯ СОБІ ДОЛЮ ОБРАВ

У ті часи, як сам цісар під стіл пішки ходив, в зеленій Верховині народився у селі Три Пеньки хлопчик на п'ять кілограм. Назвали його Григором на честь небіжчика діда. На хрестинах, за давнім карпатським звичаєм, стали йому до рук різні предмети тицяти: що візьме малий, то те з нього і буде. Мати простягала синові хлібну скоринку, щоб був хліборобом. Але немовля у відповідь відбилося ногами. Тато приніс свою сокиру: може син буде лісорубом? А Пинтя зосередився, та як порскне татові на сорочку святою водичкою зі свого невинного джерельцяти! Тоді отець Михаїл сказав, що з маляти виросте учений чоловік та й підніс до малого молитовник. Малий затих та й став рученята до книжки простягати. Боже, що тут зчинилося! Всі дуже зраділи, обіймалися, цілувалися, вітали. Але тим часом, як ніхто не бачив, Пинтя дожовував третю сторінку зі Святого Письма. Поруч лежало ще п'ять видертих сторінок. Отець побачив і скрикнув, бо цю книгу йому сам владика Рафаїл подарував! Притискаючи до грудей свій найкоштовніший скарб, отець побіг додому.

На тому гості й вирішили: як Бог дасть, так і буде. Аби лише росло щасливе. А між тим ніхто за гостиною і не помітив, що малий Пинтя вже знайшов собі забавку. То була стара люлька, що її курила товаришка матері, яку за щирю усмішку прозивали Зубанею. Жила вона сама віддалік від села. Зубаня зналася на травах, в селі вважали її ворожкою. Зубаня була доброю з матір'ю Пинті, тож покликали її за куму.

Посмоктуючи люльку, Пинтя цілком заспокоївся та й заснув. Ніхто і не довідався, що ж означає, коли немовля обирає відьмацьку люльку.

РОЗДІЛ ДРУГИЙ

Та ще ня ніхто не бив і не буде бити,
Поки буду бирувати топірець носити.

ЯК ПИНТЯ РОДИНУ ШАНУВАВ

Впала на Верховину холера і забрала силу-силенну людей, а поміж ними і батьків Пинті. Тож залишився він круглим сиротою. Його забрала до себе хресна мати (по-карпатськи – нанашка) Зубаня.

Пинтя завжди був битий, бо не слухався. Якщо нанашка благає його чогось не чіпати, то він обов'язково туди залізе з головою, а якщо попросить щось зробити, то ані пальцем не кивне.

Уже Пинтя й парубійком став. Нівроку на харчах нанашки відгодувався. Буде з нього хлоп на ціле село.

Якось прийшли в гості до Зубані дві її подружки з третього села – відьми Глуханя і Сліпаня. Замкнулися звечора в коморі, а Пинтя захотів почути відьмацьку раду. Він заліз на стріху, звідти – на горище, відкрив ляду та й дивиться згори, що в коморі діється. А три ворожки вирили ямку і щось посадили. Потім бабці собі добряче випили, закурили і задрімали. А з ямочки тим часом виросло три квіточки, наче звичайні ромашки. І тут легінь зрозумів, чому їх три: для кожної з відьом. Хлопцеві було образливо, що для нього не було.

Коли відьми прокинулися, Зубаня сказала, що зілля додасть їм сили, і вони почуватимуться, як у сімнадцять років. Аж тут заспівав сусідський півень. Відьми поспішили. Але було вже запізно. Бо Пинтя так вихилився з горища, що покотився аж під ноги заціпенілим босорканям.

Баби заверещали. Пинтя, вхопивши три відьмацькі квітки у жменю, прожогом кинувся з комори. За ним побігли баби. Нарешті вони зупинилися, махаючи йому вслід кулаками, важко дихаючи і вигукуючи лайки. Пинтя зупинився аж під лісом. Усе тіло його боліло. І від падіння з горища, і від нестримного бігу. Упав він на траву та й задумався, чого такий дурний. А через хвилику Пинтя спав, аж носом висвистував.

РОЗДІЛ ТРЕТІЙ

Та й будемо, товаришу, гуляти, гуляти,
Хліб із торби витягати, на камені спати.

ЯК ПИНТЯ ПІШОВ У СВІТИ

Збудили Пинтю вівці і пастух Янко Причмелений, якого в селі вважали дурником. Бо мав уже років тридцять, а дівчат десятою дорогою обминав. Хлопець запросив Пинтю до юшки. Янко був диваком. Більше тримався хащі, як села. Він попросив Пинтю подивитися до юшки. Пинтя підійшов до киплячого кітлика і кинув квітки до окропу.

Коли юшка трохи вистигла і її вже можна було споживати, серце Григора аж стрепенулося від страху. Дерев'яною ложкою Янка вони сьорбали її по черзі.

Янко з'їв не більше десяти ложок. Певно, їдець із нього був кепський, тому й худий

був як жердина. А Пинтя наминав чарівну юшку, аж за вухами лящало. Але лишилося ще пів казана. Не встиг Пинтя заперечити, як вівчар віддав її собаці – чорному кудлатому Люциперу.

Пинтя став думати, як йому з'явитися на очі нанашки. Вирішив попросити вибачення. Пинтя попросився з Янком, погладив Люципера та й, весело насвистуючи, почимчикував у долину.

Вдома Зубаня була чорніша за хмару і зліша за турка. Вони кинулась до хлопця і спитала, де квітки. Григир витягнув три ромашки, які завбачливо нарвав у сусідському городі. Баба замкнулася в коморі, зварила відвар і стала його пити. Допивши, закурила люльку і півгодини подрімала. А далі встала і намагалася піднести скриню. Їй у попереку щось хруснуло. Вона закричала, що Пинтя обдурих її. А тоді вигнала його з дому і сказала, щоб не приходив. Пинтя взяв пару окрайців хліба та кілька цибулин, улюблену пищавку та й рушив до Причмеленого.

Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ЧЕТВЕРТИЙ

Одну-м річку перескочив, другу-м пересвиснув,
Та я буду паном в горах, хоч би-м і повиснув.

ЯК ПИНТЯ СИЛУ ДІСТАВ

Так і зажили вони удвох з вівчарем. Спали у колибі, що Янко змайстрував посеред лісу. Люди казали, що Зубаня вже пересердилася. Та парубійко не поспішав повертатися. У горах було добре. Можна було цілий день лежати і вправлятися на пищалці, збирати ягоди чи грибочки, варити юшку чи бавитися з Люципером. А головне – ніхто нічого тобі не каже.

Янко був повною протилежністю Зубані. Здається, він ніколи й голосу не підвищував. Ані комахи не образить – не те що людини. З якогось дива Причмелений умів читати і потрохи вчив сеї науки і Пинтю. Як не дивно, Григир виявився здібним учнем.

Якось до них приїхав Шикарош, панський економ. Він порахував овець і сказав, що однієї не вистачає. Економ узяв Причмеленого за вухо і боляче стис. А тоді пригадав хлопцеві, що за кожну пропалу вівцю відрубує палець. Економ уже витягнув шаблю, а хлопець виставив руку, але раптом Пинтя велетенською колодою завбільшки з людину вдарив економа просто в чоло. Тоді вдарив ще раз, але на третій раз Янко спинив Пинтю, щоб не вбив Шикароша. Янко здивувався, як Пинтя підняв величезну колоду. Легінь згадав про зілля. Причмелений радив тікати у ліс або в інші краї, бо Шикарош такої ганьби ніколи не забуде. А Янко планував відвезти економа в село і попросити заступництва у пана, бо коли Пинтя втече, то думатимуть на нього.

Пинтя просив Янка йти разом, але Причмелений сказав, що їх оголосять

розбійниками. Янко віддав Пинті свого собаку, склав приятелеві у бесаги всі харчі, що мав, подарував і свого вівчарського ножа. На прощання вони міцно обійнялися. Пинтя пішов на Чорну полонину.

РОЗДІЛ П'ЯТИЙ

Не знаємо волі краю, не знаємо межі,
Підем, брате, погуляти між ґаври ведмежі.

ЯК ПИНТЯ НОВЕ ЖИТТЯ РОЗПОЧАВ

Чорна полонина височіла над селом, однак було до неї далеченько. Зазвичай, ішли туди два дні. Але селяни її не любили і овець там не пасли. Одні казали, що там чорти водяться. Інші згадували про розбійників, які, мовляв, мають на полонині свої сховки.

Пинтя переживав за Янка. Єдиною втіхою для хлопця був Люципер. Заночували вони в лісі під старим буком. Зранку перекусили бринзою та хлібом, попили водиці з лісової криниці та й рушили далі.

Пополудні ліс став закінчуватись, і ось Пинтя з Люципером нарешті вийшли на Чорну полонину. На radoщах вони забігли на самий її вершок, і перед ними відкрилася велична панорама зеленої Верховини.

Пинтя об'ївся полонинських чорниць і ліг спати. Мав він одну дуже гарну рису: нічим довго не журився. Як казав Янко Причмелений, добре бути дурним та міцним. Прокинувся від вітру і вирішив зійти нижче.

Біля невеличкого болітця парубок побачив сіру козу і збирався її подоїти, а тоді засмажити. Як не дивно, коза виявилася зовсім не дикою. Та не встиг хлопчина зробити кілька останніх кроків, як почув сердитий голос, який говорив не чіпати кози Мані.

Пинтя побачив дивну істоту – пелехату, бородату, у козячій шапці, козячих штанях і постолах. За поясом був застромлений довгий ніж, а в руках була рушниця. Розуміючи, що іншого виходу нема, Пинтя опустив ножа у траву. Дідусь наказав, щоб Пинтя сам собі зв'язав руки. Коли Пинтя щось наплів собі, стариган спритно підскочив до нього і міцно зв'язав йому руки ще й своїм мотузком. Дід повів Пинтю, як корову. Люципер слухався цього чоловіка, а Пинтя проклинав у думках пса. Чоловік говорив, що вже роки три людської морди не бачив, тому хлопця не вбиватиме. Та й пороку мало у рушниці лишилося.

Вони підійшли до скелі, яка вибивалася просто з гори. Тут був добре замаскований зеленню вхід до печери. Дідусь відтягнув козячі шкури, і вони залізли всередину. Люципер заскочив за ними. У печері була справжня розбійнича нора! Дід сказав, що Шикароша колись теж мало не повісив, бо економ – справжній кровопивця. Пинтя сказав, що хотів би тут жити, і дід прийняв його, розрізавши мотузку. Дід сказав, що хлопець втрапив до гірської барлоги опришка Андрія Мухи.

РОЗДІЛ ШОСТИЙ

Закувала зозулиця, голосок полетів,

Присягали легіники та й на пістолеті.

ЯК ПИНТЯ СТАВ РОЗБІЙНИКОМ

Вуйко Муха виявився доброзичливим і говірким. Видно було, що за три роки він украй втомився без товариства. Пинтю прийняв як власне дитя, тож інакше, як "синок", його не кликав. Дуже тішився і Люципером, бо, крім кози Мані, більше ніякої живності не мав. Час від часу дід ходив на полювання з луком.

Вечорами вони довго сиділи біля ватри, слухаючи байки старого Мухи. Навіть Люципер нашорошував вуха на розповіді про відважні пригоди і сміливі розбої, помсту і кару, великі скарги, любов і зраду. Дід розповів про Чортів зуб, де заховані опришківські скарги, які охороняв чортик. Взимку дід з Манею жив у хижці, посеред лісу викопаній. А на теплу пору вибирався сюди.

Кожного дня старий опришок розповідав хлопчині про розбійниче ремесло. Учив його стріляти з лука, пістоля та рушниці, кидати ножа, рубатися барткою, вести господарство. Оповідав різні хитрощі й таємниці лісового життя.

Уже не раз Пинтя й сам з Люципером ходив на полювання. А що хачі тут були первісно дикі, то й звірини водилося до блуду. А по ягоди та гриби не треба було навіть до лісу ходити – вони тут рясно росли біля кожного куща. А ще козяче молоко та сир, старі розбійничі запаси, одне слово, влітку їсти було що.

Одного разу Муха сказав, що вже дуже старий, і піде на зиму до давньої приятельки, у якої чоловік помер. Але за розбійничою звичкою не можна покидати ватаги, доки наступники не знайдуться. А тепер Пинтя може бути наступником, але треба пройти тяжке випробування. Хлопцеві стало цікаво. Дід привів його до воронячого гнізда і сказав витягнути яйце так, аби й ворона не помітила. Пинтя обережно поліз грабом угору. Тільки-но хотів рукою сягнути у гніздо, як ворона здійняла страшенний гвалт.

Дід сказав, що лишилося ще дві спроби. Друга спроба виявилася кращою за першу. Але щойно Пинтя вхопив яйце, як ворона знову розкаркалася на весь ліс. Перед третьою спробою дід сказав, що, у разі провалу, Пинтя мусить піти геть. Серце Мухи рвалося з жалю, коли він це говорив. Але що поробиш – у розбійників закони суворі. Цього разу Пинтя зробив у низу у гнізді дірку і яйце викотилося у руки.

Увечері розпочалася урочиста церемонія посвячення у розбійники. Муха зі старих запасів убрав Пинтю в чорну розбійничу сорочку, дав широкого череса (пояс), зеленого капелюха з півнячим пір'ям, оздоблену бартку та пістоля. Пинтя присягнув ніколи не зраджувати товариство.

РОЗДІЛ СЬОМИЙ

Нащо тобі, пане-брате, торбину двигати?
Ліпше тобі, пане-брате, людей розбивати!

ЯК ПИНТЯ РОЗБІЙНИЦЬКІ ТАЄМНИЦІ ВИВІДУВАВ

Перед відходом Муха повів Пинтю до Чортового зуба. Це була скеля, що нависала

над урвищем. Муха прив'язав себе мотузкою до одинокого дерева на кручі й потиху став з неї спускатися, відштовхуючись від скелі ногами. Пинті теж звелів спускатися.

Під скелею була печера, яка виявилася досить довгою. Стариган привів Пинтю до скрині і відкрив її своїм хрестиком з шиї. Хрестик виявився добре замаскованим ключем. У скрині було повно золотих та срібних монет. Опришок узяв жменю монет і почав насипати у мішечок. Раптом якийсь голос запитав, навіщо Муха тривожить скарби. Але Муха був спокійний, адже ці скарби могли належати цьому незнайомцеві, якого він назвав ніхтолицем, у разі смерті останнього опришка. Голос сердився на Муху.

Тим часом Муха зайшов до бокової печери, де зберігався різний одяг. Якого вбрання тут тільки не було! Муха відібрав собі просту домоткану сорочку та білі полотняні широкі штани. Тепер він був звичайним сільським дідусем. У сусідній коморі зберігалася зброя: шаблі, палаші, довгі криві ножі, пістолі та рушниці різних армій, діжка з порохом та торбинки зі свинцевими кулями. Виходячи з печери, Муха крикнув у темряву: "Бувай, дідьку! Дасть Бог, побачимося ще на сьому світі!". Але у відповідь ніхто не озвався.

Коли вибралися нагору, Муха віддав Пинті хрестика-ключа. Друзі повільно йшли лісом до свого полонинського сховку. Дід показав на ялицю: якщо закинути на неї якусь річ товариша, то дерево відразу скаже, в біді він чи ні. Якщо у біді – річ зникне. Дід лишив на ялиці свій кисет, щоб Пинтя знав, чи все добре. А ще старий показав грушку-мудрушку: коли хтось підходить до сховку, її гілочка розцвітає.

Половину грошей Андрій Муха залишив Пинті. Насамкінець старий опришок мав показати хлопчині місце зимівлі, а вже звідти їхні дороги розходилися.

Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

РОЗДІЛ ВОСЬМИЙ

Полишили вівчарики в полонині стрижки,

Взяли собі пістолики та пішли в опришки.

ЯК ПИНТЯ КАЧУЛКУ ЗНАЙШОВ (качулка – качалка для розкочування тіста)

Дід привів юнака до зимівника. Вони попрощалися, і дідок чкурнув, аж за ним закурилося.

Хижка стояла серед густого, майже непрохідного лісу. Була вона по стріху вкопана в землю. Збоку тулився невеличкий хлівець. Недалеко дзюркотів лісовий струмочок.

Для Пинті починалося нове життя, в якому він уже сам мусив давати собі раду. І хлопець задумано побрів до ведмежої печери, до якої було зо дві години ходу.

За тиждень-два життя парубійка впорядкувалося. Зранку він перевіряв сильця, що їх залишив старий опришок, заодно глипаючи на ялицю-яснолицю та грушку-мудрушку. Коли нічого не ловилося в сіті, ходив на полювання. Стріляв з лука. Після

обіду годину-дві спочивав. Надвечір косив траву і сушив сіно – на зиму для кози. Маня давала багато молока, тож на холоди запасався і сиром. Пинтя повністю перебрався в козячий одяг старого.

Не знати, скільки часу тривало би таке безтурботне життя, якби одного разу Пинтя серед ночі не прокинувся. Біля вогню сиділо двоє чоловіків. Один був геть лисий, без лівого вуха, через усю щоку мав величезний шрам. Інший не мав зубів. З підслуханої розмови цих чоловіків Пинтя зрозумів, що це отаман Данило Череп і Василь Зуб. Вони сказали, що це їхні духи, а в Пинті є три дні, щоб стати справжнім розбійником. По сих словах вони наче розчинилися.

Уранці Пинтя довго міркував над нічним видінням і вирішив, що йому, певно, бракує товариства, тому в нього й почалися марення.

Пинтя запер Маню в печері, кинувши їй великий оберемок трави, свиснув пса і рушив у долину. А оскільки він не знав, куди йти, то вирішив спуститися у Три Пеньки. Спускатися вниз було значно легше. Під вечір він був над селом і здалеку зауважив овечу отару. Пинтя наказав псові сидіти тихо, а сам підкрався до колиби. Раптом ззаду щось гепнуло його по потилиці.

Хитнувшись, парубійко обернувся і побачив навпроти себе незнайомця з дрючком. Врятувала парубійка козяча шапка вуйка Мухи. Інакше голову від такого удару забило би йому в плечі. Пинтя отямився у колибі. Незнайомиць назвався Іваном Качулкою. Він вибачився і розповів, що Янка забрали до темниці за те, що побив панського економа, а Шикарош, відтоді як його відлупцювали, став на одне око кривий! Качулка просив Григора взяти і його у розбійники.

Пинтя признався, що це він економа побив. Качулка знову попросився у розбійники, а за це пообіцяв Пинті всю отару. Пинтя згадав, що старий Муха розповідав, що на зиму опришки приганяли собі вівці до зимівника. Аби потім півроку дурня валяти.

Пинтя вирішив, що це буде його перший подвиг. І вранці вони утрюх з Люципером погнали череду пана Бебекала на Чорну полонину. Перед цим отаман ножем вирізав на пеньку напис: "Тут був Пинтя".

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТИЙ

Ой гайдуки пана дуки, не в'яжіть ми руки:
Самі будете рубати смереки та буки.

ЯК ПИНТЯ СТАВ ВІДОМИМ

Його милість пан Бебекало мешкав у Трьох Пеньках, хоч до його маєтності належало ще дев'ять сіл в окрузі. Мав пишний кам'яний будинок. Кращий маєток мав хіба що пан Нагаєвський, але в того було ще й на чотири села більше, що дуже непокоїло пана Бебекала.

Уранці Бебекало вставав зазвичай з мігренню. Він наказував щоранку бити Петра Біленького. Старий слуга цього разу не витримав і зомлів. Потім пан побачив кухарчука Івася, що забіг на панське подвір'я, і звелів напоїти хлопчика "чорною

кавою". Гайдуки витягли посеред подвір'я бочку, по вінця наповнену гноївкою, і під несамовитий крик Івася занурили у гноївку.

Раптом прибіг задиханий економ Шикарош. Він розповів, що зникли сорок три вівці разом з пастухом Іваном Качулкою, а на пеньку лишився напис: "Тут був Пинтя".

Бебекало лютував: наказав кинути у в'язницю хрещену Пинті і подвоїти охорону всіх маєтностей.

РОЗДІЛ ДЕСЯТИЙ

Ой у гори, хлопці білі, у гори, у гори,
Та будемо розбивати багацькі комори.

ЯК ПИНТЯ ШПІНЬКУ ЗНАЙШОВ

Сорок три вівці для ватаги із двох опришків було явно забагато, особливо взимку, бо їй треба було чимось годувати. Пинтя думав, де подіти овець, бо різати шкодував.

Одного ранку Пинтя побачив, що на грушці-мудрушці пишно розцвіла одна гілочка: будуть гості. Усе, що можна, було негайно дбайливо приховано від чужого ока. Вхід до ведмежої печери замаскували гіллям, а отару загнали до лісу. Озброївшись до зубів, Пинтя та Качулка пішли зустрічати гостя. Іван Качулка мав старезну лицарську шаблю, якій, може, й двісті років було, і тепер з нею не розлучався.

Прийшов маленький чорнявий чоловічок. Це був Василь Шпінька. Чоловік був такий самий хащовик, а три роки ватага розійшлася, і Шпінька тепер хотів знову бути опришком. Він показав хлопцям спину, збатожену слугами пана Нагаєвського.

Шпінька в опришківському таборі став своїм. Він порадив п'ятнадцять овець лишити на зиму, а решту продати.

Тим часом чутки про розбійників на Чорній полонині долинули вже й до самого Хуста. Пан Бебекало проти трьох опришків зібрав цілу армію. Про те, що проти розбійників готується виступ, знали навіть малі діти. Всі тільки й чекали, коли вже сей клятий похід відбудеться, аби нарешті мати спокій. А найбільше його чекали опришки, які давно до нього готувалися.

РОЗДІЛ ОДИНАДЦЯТИЙ

Ой, коби ся розвивали в полонині бучки —
Піду панів розбивати, бо сверблять ня ручки.

ЯК ПИНТЯ БЕБЕКАЛА ПРОВЧИВ

Ввечері, перед завтрашнім полюванням на Пинтю, пан Бебекало давав святкову вечерю. Пан Нагаєвський прийшов із двадцятьма своїми гайдуками, барон Чмирик привів дванадцятьох, але головним героєм вечора був капітан гарнізону Хустського замку Штефан Смоляк із тридцятьма драгунами.

Смоляк виголошував промову і сказав, що через тиждень у Хусті буде повішено першого із цієї банди – Янка Причмеленого. А Пинтю спланували четвертувати на колесі.

Гостина тривала до півночі. Було вирішено, що на полонину підуть трьома групами. Основну групу складатимуть драгуни Смоляка, за кілька кілометрів праворуч рухатимуться гайдуки Нагаєвського, а ліворуч – вояки Бебекала та Чмирика. Все це підслухав кухарчук Івась і через годину розповів Пинті з товаришами.

Про день операції опишки знали вже давно. А тому дбайливо до штурму підготувалися. Усіх овець, які тепер для розбійників стали тягарем, Шпінька виміняв у знайомого корчмаря на трьох баских коней. Ведмежу нору позакидали гіллям. Козу Маню замкнули у зимівнику, доручивши сторожування Люциперу. А самі під вечір подалися в лісок поблизу Трьох Пеньків. Вони вже мали план і тепер тільки хотіли уточнити деталі. Розповідь Івася була дуже доречною.

Уранці з Трьох Пеньків виступала ціла валка війська. Вояки повільно почали підніматися вгору лісом, тримаючи наготові рушниці та шаблі.

Пинтя спостерігав за цим видовищем з ліщинового гаю неподалік. Почекавши, поки військо цілком заглибитися в ліс, розбійники хутенько попрямували до сховку, де вже давно все стояло наготові.

Через годину до двору пана Бебекала під'їхала карета. У ній сиділо двоє духовних осіб, що представилися отцями-бернардинцями з дарами зі Святої Землі. Гайдук розповів, що пана немає, тому отці пішли до пані.

Двоє ченців з'явилися перед Бебекаліхою. З ними був Базиліо Шпінь, помічник панотця. А панотець Крістофер був на диво молодою людиною. Другого ченця звали Джованні. Шпінь говорив, що вони збирають пожертви на будівництво Божого храму у Палестині, а за пожертву дарують мощі великомученика Патріка. Коли Бекаліха дізналася, що треба пожертвувати тридцять дукатів, то завагалася, адже це було багато. Шпінь сказав, що пані Нагаєвська вже купила мощі, і це подіяло на господиню краще, ніж слова про жертвовність для Святої Церкви.

Господиня пішла до сховку з грошима. Не встигла вона відрахувати тридцять дукатів, як відчула на своїх плечах чийось руку. Різко повернувшись, вона уткнулася носом у дуло пістоля, що його тримав Базиліо Шпінь. Від несподіванки і страху господині стало зле, і вона знепритомніла.

Поки Шпінька перекладав грошенята у мішок, хлопці зв'язали Бебекаліху і заткнули їй рота хустинкою. Далі завернули її у найдорожчий килим, який зняли зі стіни. На щастя, на подвір'ї нікого не було, окрім Івася, який стояв на чатах. "Отці" запакували килим з господинею до карети.

Вйокнувши на коней, Шпінька крикнув гайдукам, аби відчинили ворота. Один запитав, що це таке, показавши на край килима. Але Шпінька сказав, що це подарунок пані. Карета рвонула з місця. А гайдукові кинули монету, з чого він дуже зрадів.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

РОЗДІЛ ДВАНADЦЯТИЙ

У кожного два пістолі, у кожного бартка,
То нич би їм не зробила така мала варта.

ЯК ПРО ПИНТЮ У ХУСТІ ДІЗНАЛИСЯ

Сумне і стомлене верталось шляхетське воїнство з облави. Два дні вони бродили кручами та ярами. Це був повний провал операції. На Чорній полонині не було виявлено розбійників і криївок. Не знайшли навіть отари овець. Бебекало запросив панство до себе на вино.

Пана здивувало, що його з гостями не зустрічає на ганку дружина. У серці тенькнуло недобре передчуття. Дружини ніде не було. У спальні він здивовано зупинився. Зі стіни зник килим, який висів над їхнім спільним ложем. Тим часом у вітальні вже задоволено витягнули ноги на кріслах пан Нагаєвський, барон Чмирик та капітан Смоляк.

Бебекалу розповіли, що приїздили отці, і пані подарувала їм килим. Цей килим був дарунком тещі на весілля, до нього пані Єва навіть чоловікові забороняла торкатися. Тому пан дуже дивувався, як вона могла віддати його отцям.

Пан вирішив перевірити тайник з грошима. Там була лиш записка. Бебекало заволав. У записці було написано: "Паню чекає те саме, що й Янка Причмеленого. Пинтя". У тайнику стояла ще чорна дерев'яна шкатулка з вирізьбленим хрестом. Вона була наповнена сірою меленою речовиною. Тільки замість мощів святих там були натуральні кізяки. Капітан вирішив випустити Причмеленого, через якого можна вийти на Пинтю.

Вже наступного дня з темниці було відпущено не лише Янка Причмеленого, але й нанашку Зубаню і встановлено за ними постійний таємний нагляд. Третього дня над селом Три Пеньки вівчарі виявили зв'язану в килимі пані Бебекало. Від пережитого вона місяць не могла говорити. Страшно захворів і сам Бебекало, на деякий час ставши неймовірно добрим до своїх людей.

В усіх церквах було оголошено, що за розбійника Пинтю чи відомості про місце його перебування дадуть 150 золотих дукатів.

Так ясновельможне панство само поширило славу про Пинтю. До Пинті почали звідусіль іти люди. Йшли, ясна річ, і люди капітана Смоляка. Пинтя про се відав, а тому майже нікого не брав до себе у товариство, остерігаючись зради.

РОЗДІЛ ТРИНАДЦЯТИЙ

Штири ножі і револьвер за чересом ношу,
Дають мені пани гроші, коли в них попрошу.

ЯК ПИНТЯ ПАНА НАГАЄВСЬКОГО КОЛИСАВ

Довгих три роки минуло, відтоді як Пинтя провчив Бебекала. Після того як на опришка влаштували справжнє полювання, він з побратимами перебрався на румунську сторону і здійснив там чимало подвигів. А як уже й там почали його вистежувати, перейшов у польські гори. Залив сала за шкуру не одному панчукові в

Косові, Коломиї та Надвірній. Вже й польська шляхта розлючена рискає його слідом, як хорти.

Пинтя вирішив вертатися на Чорну полонину. Качулка і Шпінька теж хотіли повернутися. З ними ще був Доманич, у якого забрали єдиного сина до війська шість років тому, а жінка з горя захворіла і померла. Доманич мав таке прізвисько, бо казав часто "А дома - нич". Був ще вродливий і статечний хлопець з благородними рисами - "Графинчик", бо й справді був графським сином. Коли розбійники захопили їхній палац на Поділлі, граф з дружиною при обороні загинули. Дитину опришки забрали до лісу і просили за неї від родичів викупу. Але ті поскупилися. Розбійникам жаль стало хлопця, і він зажив з ними у ватазі. Був там молодий Гатала. Він прибився до розбійників недавно. Пес Люципер теж досі був з опришками.

А вже за два дні вони обживали Чорну полонину та ведмежу нору. Надвечір вирішили спуститися на розвідини у третє село - Песю Лабу. З собою Пинтя взяв лише Шпіньку та Качулку.

У корчмі "Маруся" було людно й накурено, коли до неї зайшло троє чужосільських. Вони попросили жида принести мамалиги зі шкварками. Мотя Лейбус зрозумів, що це значні люди і дав від себе безкоштовну квартиру горілки. І тихо сказав, що вони завжди можуть на нього покластися.

Опришки почули розмову чоловіків у корчмі. Пинтя довідався, що пан Нагаєвський придумав собі забавку: аби його по обіді колисати у саду, щоби ліпше спав на свіжому повітрі. То село тепер по черзі відбуває-сю панщину. І завжди така колисанка закінчується побоями. Пинтя запитав одного чоловіка, чи можна йому поколисати пана. Чоловік згодився.

Юзеф Нагаєвський мав ліжко-колисанку, яке вішалось між двома яблунями у саду. Якщо пан прокинеться серед сну - значить, погано колишать. Тож додому колисальники йшли з розмальованими спинами.

Раз з'явився Пинтя і сказав панові, що він з третього села прийшов замість свого хворого родака Петра. Пинтя почав колисати. Через кілька хвилин Нагаєвський хропів. Григир ще трохи почекав, а далі двічі свиснув. Відразу через паркан до саду перескочили Іван Качулка, старий Доманич та Графинчик. Пинтя схопився за колисанку і гойднув так, що пан гепнувся на траву. Раптом його схопило вісім дужих рук. До рота забили кляп, руки скрутили за спиною, та й ну лупцювати як глуху зозулю. Добре намолотивши руками і ногами, збивши пана Нагаєвського в порошок, опришки через відчинене вікно влізли до панських покоїв і поховалися. А Графинчик наказав заходити гайдукам по одному. Через п'ять хвилин усі гайдуки були пов'язані і лежали у спальні на підлозі біля свого пана.

Пинтя з Графинчиком вийшов у двір, а старий Доманич побіг за ворота. Невдовзі під'їхала карета, якою керував Шпінька. Малий Гатала про всяк випадок наглядав за дорогою на коні за кілька кілометрів від садиби.

Пинтя сказав дворовим людям, щоб брали собі те, що кожному до вподоби. Але тільки раз і тільки сьогодні.

Пинтя вдягнув одяг пана Нагаєвського, якого до блуду висіло у шафах. Графинчика Пинтя представив небожем пана. Тому люди повірили словам Пинті і Графинчика, який сказав, що його дядько вирішив іти в монастир. Усі люди відразу побігли до стайні, до хліва, до майстерень, до комор та пивниць. На селі як прочули про невимовну щедрість Нагаєвського, то побігли у маєток, як на пожежу.

Через годину подвір'я повністю спорожніло. Пинтя сказав Нагаєвському не карати людей, бо опришки відвідають пана вдруге. Тоді замкнув спальню на ключ і запхав його до кишені. А служниці наказав не чіпати пана, бо він сам вийде, коли захоче.

Потім розбійники посідали в карету, забравши з собою срібний посуд, прикраси та трохи харчів і одягу, і поїхали.

РОЗДІЛ ЧОТИРНАДЦЯТИЙ

Пили хлопці та гуляли при дубовім столі,
Топірчики бренькотіли, блищали пістолі.

ЯК ПИНТЯ ТОВАРИСТВО ЗНАХОДИВ

Тепер всюди тільки й говорили про пригоду в маєтку пана Нагаєвського. Панство почало озброюватися та обростати гайдуками та вояками.

Тим часом розбійники третій день відпочивали після успішної вилазки у Песій Лабі. Пинтя ж вирішив пройтися давніми місцями. Біля ялиці-яснолиці він зупинився. Шкіряного кисета Андрія Мухи на ній не було. Отже, він уже помер. А на грушці-мудрушці цвіла гілочка. Опришки посхоплювалися, щоб першими виявити непрошених гостей. Гостем виявився циган Мішко. Він дуже просив взяти його до товариства, бо має семеро дрібних дітей, а годувати нічим. Циган хотів добути грошей. Пинтя не дуже хотів цигана у гурт, але Шпінька сказав, що цигана вигідно мати, бо на нього ніхто не подумає, що він опришок.

Отаман вирішив спочатку влаштувати циганові випробування. Першим було викрадення вола у Моті Лейбуса, який саме йшов стежиною. Циган вчепив дзвоник на дереві. Мотю зацікавив дзвоник, а Мішко тим часом вкрав вола. Другим випробуванням було те, що Пинтя дізнався, чи циган не панський вивідувач. Мішка притиснули до дерева і кинули у нього сокиру, яка вп'ялася в дерево, усього на палець від голови відітнувши волосся, зібране у хвіст і прибите кілочком. Циган трусився і мало не плакав. А третє випробування – витримати у долоні вуглину, щоб опришки знали, що циган їх під муками не продасть. Мішко витримав і це випробування.

Тепер циган став одним з опришків.

РОЗДІЛ П'ЯТНАДЦЯТИЙ

Ой, вівчарю молоденький, вернися додому,
Бо повісять тебе пани на буці сухому.

ЯК ПИНТЯ У ХУСТІ ТОРГУВАВ

Ясновельможний цісар Леопольд видав наказ, за яким Пинтю належало схопити і

судити цісарським судом. За голову цього злочинця призначено тисячу дукатів. З Відня до Хуста приїхав найкращий слідчий, барон Юрген фон Гутентаґ. Він питав капітана Штефана Смоляка, чи є який ув'язнений з опришків. Такий був – Дмитро Сливовиця.

Мотя Лейбус повідомив Пинті, що в п'ятницю в Хусті страчуватимуть опришка Дмитра Сливовицю. Про такого Пинтя не чув, але вирішив піти погуляти.

У п'ятницю зранку маса людей сходилася до Хуста на торговицю. Розбійники розділилися на кілька груп. Пинтя пробирався до міста разом зі Шпінькою. Вони їхали на конях, ладно вдягнені у парадні шати статечних ґаздів.

Один бідний селянин віз дрова, щоб продати, бо сім'я голодувала. Пинтя щедро заплатив за той віз і дрова, а ще помінявся одягом з селянином. Тепер селянин сидів на чорному вгодованому коні в ґаздівських шатах. А селянинові кобила, насилу перебираючи ногами, потягнула завантажений віз.

Пинтя дотягнув до найближчої хижі, яка була дуже стара і бідна. У хаті жила вдова з п'ятьма діточками. Пинтя вивантажив дрова у дворі, ще й грошей дав удові на хліб.

Порожній віз затарахкотів значно швидше, і невдовзі розбійники були вже у Хусті. На базарі вже все вирувало, кричало, сперечалося, обіймалося, било по руках і випивало. Опришки стали зі своїм возом у ряд, де продавали худобу. Григір Пинтя послухав всілякі побрехеньки про себе, а тоді знайшов Шпіньку в корчмі, де той розповідав трьом заїжджим євреям, як визначити, котрі гроші праведні, а котрі грішні, тобто підроблені. Він брав гроші під стіл, а там, намастивши руку медом, приліплював найбільші банкноти до руки і казав, що вони фальшиві.

До шибениці привезли Дмитра Сливовицю, якого суд визнав винним у розбоях та злодійстві. Глашатай сказав, що з нагоди Зелених свят розбійника помилують, якщо хтось заплатить за злодія 50 дукатів. Шпінька вважав, що це підстава, а Пинтя хотів врятувати чоловіка. Він доручив це циганові Мішку. Коли вже мали страчувати Сливовицю, обдертий циган вийшов і викупив чоловіка. Цигана питали, звідки взяв такі гроші, чи не вкрав. Тоді він признався, що дав один добродій, який не хоче слави, а лише бажає врятувати ще одну християнську душу.

Сливовицю відпустили, а за циганом були слідом уже пущені найкращі нишпорки віденського слідчого.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

РОЗДІЛ ШІСТНАДЦЯТИЙ

Ой цімборо, цімборику, берім собі бучки,
Не дамося, цімборику, жандармам у ручки.

ЯК ПИНТЯ ЦИГАНА ВРЯТУВАВ

Мішко швидко йшов вузькими вуличками Хуста. За ним, не криючись, простувало двоє шпиків. Циган розгублено став біля дверей цирульні, де сказав чекати

Пинтя. Шпики зупинилися неподалік. Несподівано з сусідньої вулиці вихопився віз, яким керував Пинтя. Він вхопив цигана на ходу за комір і кинув на підводу. Шпики пустилися бігти за ними. Вони би не догнали, але раптом виїхав гусарський патруль, і шпики наказали ловити розбійників. Втікачі почали відстрілюватися, але віз напорівся на кущі самшиту і перевернувся. Тоді втікачі пересіли на готових коней. Старий Доманич глянув на одного гусара, у якого стріляли. Це був його син – гусар Юра. Вони обіймалися, а тоді син кинув службу і поїхав з татом.

Не встигли опришки від'їхати й кілька кілометрів, як великий загін драгунів на чолі з капітаном Смоляком почав переслідування. Опришки пустилися навпростець до найближчого лісу. Там вони розділилися на дві частини. Циган погнав коней окремо, вводячи в оману переслідувачів. Решта ж пішки стали підійматися в гори.

Майже у сутінках драгуни оточили циганський табір, куди нарешті привели їх сліди. Однак жодного розбійника там не виявили. Навпаки, цигани запевняли, що всі дев'ятеро вкрай зморених коней, в тому числі й гусарський, – їхня власність. Бачачи, що тут нічого не доб'ється, капітан Смоляк дав драгунам наказ повертатися до Хуста. А Мішко тим часом був майже поруч – лежав у крайньому циганському шатрі під спідницею вагітної Моріки.

Тим часом стрілянина в Хусті та невдале переслідування опришків стали темою номер один у цілому краї. Шляхетне панство обурювалося.

А Сливовиця, який в думках уже попрощався був із цим світом, несподівано врятувався. Він побачив, що за ним ходило два шпики, і зрозумів: це або з поліції, або від того милосердного пана, якого тут усі Пинтею кличуть.

Насправді Сливовиця ніяким опришком не був. Дрібним злодієм – так. Міг при бажанні будь-який замок відімкнути. Та й спіймали його тоді, коли обкрадав бабку, в якій ночував. Звідки було знати бідоласі, що капітанові Смоляку вкрай потрібен був розбійник! А як везли Митра вішати, то він від страху пообіцяв, що коли його Бог врятує, то покається і стане на путь істинний. Тому тепер подався до монахів, які жили за Хустом. Двоє шпигів і собі попленталися за ним у монастир. Монахи прийняли Митра і назвали Грішним. Бо він розповів усі гріхи свої. Навіть покуту дали: знайти п'ять каменюк, просвердлити у них дірки і носити на мотузку на шиї, поки сам не спаде. Митро подумав, що це легко: треба лиш мотузку підрізати трохи. Монах запитав, чи ще хто є за дверима. Митро відповів, що ще двоє є, і такі грішники, що він проти них – янгол. Митро сказав шпикам заходити, бо будуть смажитися на вогненній сковорідці! Ті здивовано повиходили з-за колон. Тільки за ними зачинилися двері, як Митро чкурнув з монастиря, лиш йому п'яти блиснули.

РОЗДІЛ СІМНАДЦЯТИЙ

Візьми з собов, побратиме, рушницю, набої
Та підемо на вечерю у панські покої.

ЯК ПИНТЯ З БАРОНОМ ОБІДАВ

Одного разу, серед білого дня, розбійники на чолі з Пинтею їздили обідати до

самого барона Чмирика. Барон провів гостей до своїх покоїв. Качулка з Гаталою про всяк випадок залишилися пильнувати на ґанку.

Служниці понаносили всіляких наїдків та напоїв. Слуги наливали білого вина із самого Токаю. Та опришки зачекали, поки барон сам усього спробує. Як господар випив, розбійники і собі горло промочили. За такими наїдками й бесіда потекла. Пинтя запитував, чому тих, що розкошують, – одиниці, а тих, що працюють, – тисячі? Барон виправдовувався, що своїх людей надмірно не обтяжує. Лише те бере, що по закону. Пинтя сказав, що знає, що барон ставиться серед усіх кровопивць до слуг чи не найліпше. Тому й прийшов на обід.

Коли опришки славно поїли й попили, Пинтя сказав дати грошей. Приніс барон дерев'яну шкатулку з грошима. Дає, а в самого аж сльози в очах стоять. Спакував барон ще й бесаги з харчами для побратимів, які пильнували на ґанку та на дорозі у лісі. "Живи по правді, бароне, то й спати будеш міцно!" – плеснув його по плечу Пинтя і пішов.

А все село з такого дива аж очі витріщає.

Ще в ліс опришки не заїхали, як побачили хлопчину, що дуже плакав. Його побив отець Онуфрій, бо хлопчина намалював його, але отцеві здалося, що вийшов він надто товстий. Довго сміялися розбійники з такої пригоди, а тоді дещо придумали.

А тим часом барон фон Гутентаґ вирішив вдатися до нової тактики. Наказав схопити всіх причетних до Пинті. Тож у в'язниці знову опинилися три сестриці – Зубаня, Глуханя та Сліпаня, а також Янко Причмелений, якого підвісили на дибі. Янко помер, нічого не сказавши. Стрепенувся на Чорній полонині Люципер та й завив від жалю. Пинтя вирішив завтра послати на розвідини Качулку з Графинчиком. Може, їм Мотя Лейбус щось цікаве розповість?

Після смерті Янка трьох бабць рішили не катувати, а оголосили, що як Пинтя не здасться в руки правосуддя, в п'ятницю на торговиці їх спалять.

А по селу Гнила Дичка пішов поголос, що отець Онуфрій знайшов розбійничий скарб. Мовляв, уже другу ніч священник десь пропадає з лопатою та киркою. Отець знайшов камінь, на якому писало: "Хто мене переверне, той не буде шкодувати". Та коли, намучившись, перевернув, то прочитав на іншому боці: "Дякую, що мене перевернули. Бо тяжко все життя на одному боці лежати". Отець зрозумів усе і лаявся на все горло. Тепер при слові "гроші" його аж тіпало.

РОЗДІЛ ВІСІМНАДЦЯТИЙ

Гей, стріляй, моя рушнице,
Щоб почула моя киця!

ЯК ПИНТЯ ПИНТЕЮ НЕ БУВ

Графинчик і Качулка підкралися до відчиненого вікна корчми і побачили, що Шикарош вимагає гроші у жида. Розбійники вирішили покарати Шикароша.

Вони почекали, поки задоволений економ вийшов із корчми. В руках він тримав чорну лікарську валізку. Здоровенний кулак Качулки зненацька тріснув його у вуха, і

на мить навіть його косе око стало на своє місце. Розбійники спритно зв'язали економа і заткнули йому рота кляпом. Потім понесли до найближчого звору, де протікав маленький струмочок, поруч був великий мурашник. Опришки зняли з нього штани і, зв'язаного, поклали голим задом на мурашник.

Мотя Лейбус мало не плакав, коли до нього зайшли опришки. Хоч забрав Шикарош десять дукатів, Мотя жалівся, що позбувся усіх грошей. Йому віддали гроші, і жидові стало соромно, що збрехав. Аби згладити конфуз, корчмар розповів опришкам про дідича із сусіднього села Кривий Клинець. Пан зробив серед поля браму і кожному, хто їде не через неї, дає 25 нагаїв.

Опришки перевдягнулися і взяли з собою валізку Шикароша. Невдовзі Шикарошова бричка вже летіла в напрямку Кривого Клинка.

І справді, недовзі посеред голого поля вони побачили дерев'яну браму. Біля неї сторожувало кілька гайдуків на конях. Побачивши, що бричка не звертає до воріт, а їде по дорозі, вершники кинулися навперейми. Графинчик заліпив собі ляпаса, розкуйовдив волосся і надірвав комір жакета. Коли гайдуки вже були поблизу і могли чути, він закричав: "Рятуйте! Розбійники! За нами женеться сам Пинтя! З ним двадцять зарізяк!". Гайдуки почали тікати разом з ними. Графинчик попросив провести до пана.

Пан Бринда сидів у кріслі-гойдалці і все гарненько розглядав у підзорну трубу. Він давно закріпив бричку, яка проїхала повз його браму.

Тим часом бричка в'їхала на подвір'я, здійнявши хмару куряви. За нею влетіло і четверо гайдуків. Пан з брички (Графинчик) сказав, що за ними женеться Пинтя.

Пан надіявся на своїх двадцятьох міцних гайдуків і відразу повів Графинчика до своєї спальні, де над ліжком зняв стару рушницю. Рушниця трохи плутала карти Графинчикові, і він гарячково шукав вихід із ситуації. Графинчик показав валізку і сказав, що там 500 дукатів золотом. А ще опришок сказав, що їхав з Шикарошем, але його вже зловили і почали їсти. Бринда ще більше налякався і зняв зі стіни ще й пістоля і всунув у руку Графинчикові. А ще сказав валізку сховати у його сховок.

Бринда відхилив килима, що на турецький манер висів на стіні. За ним була таємна кімната, у якій лежало повно грошей. Бринда роззувся і навшпиньки, аби не ставати на пачки, почав пробиратися з валізкою до середини. Розбійник вирішив скористатися тим, що той відклав рушницю. Пан був трохи тупий, тому не розумів, що відбувається. Графинчик поклав йому на спину яблуко і сказав, що це бомба, яка від найменшого поруху вибухне. А сам заходився пакувати гроші. Натрамбувавши грошей так, що валізка стала твердою як камінь, Графинчик вирішив попрощатися. Він замкнув двері і опустив килим. Збігши сходами з ганку, Графинчик попросив гайдуків провести його до воріт, бо, розчулившись розповідями господаря, він хоче неодмінно через них проїхати.

А пана Бринду знайшли аж під ранок, коли його шукав уже весь двір. Хтось звернув увагу на стогони за стіною спальні. Коли зняли килим, виявили потаємні двері. І коли їх виламали, перед дворовими відкрилася дивна картина. Посеред Кімнати, устеленої грошима, стояв скрючений у три погібелі його милість, а на спині в нього лежало зелене яблуко. Коли ж йому подали яблуко, він мало не зомлів.

РОЗДІЛ ДЕВ'ЯТНАДЦЯТИЙ

Напиймося, пане-брате, води студеної
Та й підемо добувати пані золотої.

ЯК ПИНТЯ НА БАЛУ ГУЛЯВ

Звістка про те, що в катівні загинув Янко Причмелений, глибоко всіх вразила. Пинтя вирішив рятувати хрещену. Завтра у Хусті мав бути великий бал: доньці князя Дундуковича виповнюється вісімнадцять років. Треба було викрасти когось з панів і поміняти на Зубаню і її подруг.

Вирішили, що до князевих покоїв піднімуться лише Пинтя з Графинчиком. Решта ватаги забезпечуватиме відхід і пильнуватиме дорогу. Розбійники при вході на свято представилися гостями з Далмації.

У розкішному салоні було повно людей. Панство обговорювало, як можна знешкодити Пинтю. Заграла музика, і бал розпочався. Опришкам треба було когось виманити з палацу. Та на початку свята про се годі було й думати. Тож розбійники терпеливо чекали завершення вечірки, коли в темряві змогли б когось перехопити. Пинтя попивав винце, а Графинчик крутив дівок у танці.

Князь Дундукович оголосив розіграш: хто скаже, чого з ним не може трапитися, той отримає приз – виконання будь-якої примхи! Добряче хильнувши вина, Пинтя не втримався і голосно крикнув: "А чи може ваша світлість на сьому балу пригощати розбійника Пинтю?". Князь крикнув, що цього не може бути. Він страшенно розлютився, жарт про Пинтю був такий гострий, що всі стали підозріло озиратися. За виграш Пинтя забажав у князя проїхатися з його донькою у кареті. Донька, чарівна Ізабелла, вийшла, усміхаючись, і граціозно вклонилася. Дундукович не знав, що робити. Йому вкрай не сподобався цей незнайомий нахаба, але слово честі, дане при всіх на торжестві, порушити не міг.

На біду, від хвилювання і задухи у розбійника відклеїлася іспанська борідка. Пан Бебекало, який нарешті відірвався від курячого стегна, аби побачити зухвальця, який виграв князеву доньку, скрикнув, що це – Пинтя.

Що тут зчинилося, важко переказати. Гусари просто погребли отамана під собою. Бачачи, що побратима вже не виручити, Графинчик втік.

Дундукович надував щоки від задоволення. Ще б пак! Саме на його балу спіймано такого небезпечного злочинця. Капітан Смоляк був на сьомому небі. Коли Пинтю забирали, бо він відмовився іти, він співав, час від часу вигукуючи: "Ізабелло! Серце моє! Коли ми проїдемося на кониках?". Донька князя була приголомшена тим, що сталося. Але, чесно кажучи, цей нахаба їй трошки подобався.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТИЙ

Закувала зозулиця далеко в провалі,
Не є дома легініка – сидить в криміналі.

ЯК ПИНТЮ ВСІ ЗГАДУВАЛИ

Люди обговорювали останню новину.

Мотя Лейбус ночами не спав, боячись, що Пинтя його здасть. Жид сам до вибрався Шикароша, несучи лікувальну мазь для бідної задниці пана економа. Після мурахо лікування той дотепер не міг сидіти. Мотя приніс мазь і сказав, що його теж обграбували опришки.

А тим часом товариство біля ведмежої нори зібралося на раду. Шпінька тепер був за старшого. Чоловіки вирішили рятувати Пинтю. Усі знали, що був лише один в'язень, який вибрався із замкової темниці. Це Юстин Вітер, який живе тепер в Цаповій печері на горі Кобила, спить у труні і молиться Богу. А ще казали, що він усе відає, бо святий. Опришки таки добралися до Юстина, і той сказав, що замок має потаємний хід, про який уже всі забули. І він починається якраз із темниці. Це кам'яна плита, на якій вибито чортове копито.

Шпінька віднайшов Митра Сливовицю і сказав, що час віддавати борги. Сливовиця не один день сидів у в'язниці, тож відразу зрозумів, що має справу із людьми поважними. Митро був неперевершений майстер відчиняти замки, і тепер він саме знадобився опришкам.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ПЕРШИЙ

Ой темнице-кам'янице, товсті твої мури,
Сидять в тобі побратими одної натури.

ЯК ПИНТЯ У ТЕМНИЦІ СИДІВ

Підвечір дві коняки Кривого Пелеха тягнули воза з трьома смоляними бочками до Хустського замку. Поруч із фірою біг чорний кудлатий пес. Разом з візником їхали два гусари, які за наказом коменданта супроводжували тепер усі замкові вантажі. Щоправда, в одного вершника була якась чудернацька шабля, мовби двохсотлітньої давності. Сам начальник нічної сторожі перевірів бочки і вже хотів для певності проткнути шаблею, але пожалів свою дорогу зброю.

Віз заїхав на подвір'я замку. Тут живицю треба було вивантажити. Вояки разом з комірником допомогли Пелехові занести смоляні бочки до льоху. Почало діятися щось незвичайне. З дна бочок вилізли люди: Шпінька, Графинчик та Митро Сливовиця. А гусарами виявилися Іван Качулка і Юра Доманич.

Комірника і варту опришки "знешкоджували". Тепер була черга Митра, бо треба було відімкнути браму. Той витягнув різне злодійське причандалля. Аби їх не помітили, побратими загасили два смолоскипи, які висіли над брамою порохової вежі.

А тим часом у панських покоях капітанові Смоляку чогось було тривожно на душі. Він побачив, що на пороховій вежі не горить жоден зі смолоскипів. Тому капітан пішов туди. Там його і зловили.

Смоляка чомусь довгенько не було, і це стривожило коменданта. Він і собі підійшов з келихом вина до вікна. Біля порохової вежі було темно.

А тим часом побратими ніяк не могли відімкнути браму. А від палацу до порохової вежі йшов уже комендант у супроводі начальника варти та вісьмох стражників. Раптом Сливовиця відчинив браму.

Коли комендант з охороною підійшов до вежі, там уже було все тихо і мирно. Варта засвітила смолоскипи. Брама була зачинена. Але через кілька хвилин варта натрапила на зв'язаних вартових. У замку негайно забили тривогу.

Тим часом побратими спускалися вузькими сходами до темниці. Першим біг Люципер. Товариство вибило двері, за якими сидів Пинтя.

Тим часом нагорі уже почали вивалювати браму. Ще мить, і охорона буде тут, у підземеллі. Пинтю звільнили з ланцюгів і тепер шукали таємний хід. Гусар Юра зібрав пістолі і відбивався від переслідувачів.

Раптом Люципер гавкнув і почав швидко гребти лапами. Всі кинулися йому допомагати. Невдовзі вони розкопали велику кам'яну плиту, на якій був відбиток підкови, під якою була відтиснена в камені собача лапа. Пес поклав свою лапу на відбиток у плиті. Його лапа точно збіглася із кам'яним слідом невідомого собаки. Плита повернулася трохи боком. Пинтя першим поліз досередини. Останнім у потаємний хід спускався гусар Юра, якого встигли поранити в плече. Той упав просто на руки побратимів. Поки вояки кинулися розв'язувати капітана Смоляка, Пинтя притулив лапу Люципера до чортячого копита на звороті плити. І камінь зі скрипом зачинився на очах очманілих переслідувачів.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ДРУГИЙ

Сидів Пинтя у темниці у великій журі —
Визволили побратими з-за кам'яних мурів.

ЯК ПИНТЯ ЛИСТА ПИСАВ

Розбійникам довелося довгенько мандрувати підземним ходом. Юрові нашвидкуруч перев'язали плече. Через кілька кілометрів побратими у нічній пільмі вибралися з лазу. За втікачами пущено погоню. Побратими подалися до домовленого місця, де їх з конями чекали циган Мішко, Гатала та старий Доманич.

А вже через мить розбійнича ватага мчала на рисаках у напрямку Чорної полонини. Розбійники зупинилися біля найближчої корчми, щоб перев'язати Юру і підкріпитися.

А в Хусті лише й розмов, що про втечу Пинті. Капітан Смоляк, комендант Кокош, барон фон Гутентаґ лютували. Аби хоч якось відомстити Пинті, вирішили спалити Зубаню, Глуханю та Сліпаню. Пинтя вирішив рятувати бабусь і написав листа Дюлі Кокошу.

Наступного дня Шпінька уже терся посеред натовпу на хустській торговиці. Опришок крутився там довгенько, поки не побачив капітана Смоляка. Той саме купував півня, бо лікарі радили їсти наваристий бульйон. Шпінька, перевдягнутий на сільського

дядька, продав Смоляку півня за пів ціни, бо спішив. Капітан спокусився на дешевизну, а потім його слуга помітив під крилом півня листа.

А вже через півгодини цього листа розглядали комендант Дюла Кокош та барон фон Гутентаґ. У листі писало: "Якщо до п'ятниці 12.00 ви не випустите з темниці мою нанашку та її двох сестриць, а також не вивісите на замку білий прапор на знак вашої поразки, я змушений буду стріляти по вас із гармати". Під листом стояв підпис: "Славний розбійник Пинтя".

І вояки, і розбійники готувалися до п'ятниці. Опришки знайшли найміцнішого дуба, спиляли, середину вздовж продовбали. Циган Мішко обкував дуба залізними обручами. Хлопці позносили з довколишніх кузень старі ланцюги, криві цвяхи, іржаві підкови, щоб зробити ядра.

РОЗДІЛ ДВАДЦЯТЬ ТРЕТІЙ

Та я стрілю з револьвера, із того нового,
Ой із того, що-м ізробив, — із дерев'яного.

ЯК ПИНТЯ СТАВ ТРИЧІ СЛАВНИМ

Опівдні в Хусті на торговиці зібралася сила народу. Посеред площі стояли три шибениці. Трьох бабць везли у залізній клітці, яка була призначена для Пинті.

Вчинити викрадення було нереально. Але барон фон Гутентаґ сподівався, що Пинтя таки покаже характер. Комендант залишився в замку, привівши гарнізон до повної бойової готовності.

Трьох сестриць вивели на ешафот. До означеного Пинтею часу залишалось п'ять хвилин. Глашатай почав читати звинувачення. Нарешті кат підвів сестриць до шибениці, натягаючи кожній зашморґ. Останнім бажанням бабусь було покурити. З натовпу передали три люльки. Бабці, стоячи на ослінчиках із зашморґами на шиях, на прощання задиміли.

Аж тут годинник на ратуші став вибивати дванадцяту годину. Барон кивнув головою, і сотні вояків відразу звели курки, роздивляючись довкола.

Раптом з гори Чебрин, яка здіймалася над Хустом, пролунав гучний постріл. Там стояв Пинтя біля гармати. Усі відразу загули, вдивляючись у близьку вершину. Поруч із Пинтею сидів чорний кудлатий пес, а двоє розбійників чимось набивали гармату. Барон кричав до Смоляка, щоб брав гусарів і вів на Пинтю. Пинтя підніс смолоскипа до гармати і раптом щось вдруге бухнуло так, що здригнулася земля під ногами. На Хустському замку коїлося щось страшне. Він був оповитий вогнем та чорним димом. Пинтя вцілів у порохову вежу!

Пинтя підняв догори запалений смолоскип, попереджаючи про третій постріл. Юрба кричала відпускати бабць.

Барон скочив на коня і пустився учвал з площі. Кажуть, що зупинився він аж через три дні у Відні. Ледве живий, але все ще сповнений люті і лайок. Вояки, бачачи втечу начальства, порозбрідалися хто куди.

Зубаня, Глуханя та Сліпаня відразу стали народними героїнями. А натовп,

озброєний палицями та кілками, посунув нагору до замку, туди, де біле простирadlo сповіщало про падіння неприступної твердині.

На все це згори дивився Пинтя, гладячи вірного пса Люципера. Циган та поранений гусар Юра від душі сміялися, спостерігаючи за панікою у місті. Незабаром до них мала приєднатися й решта ватаги – старий Доманич, Іван Качулка, Гатала, Шпінька, Графинчик, Митро Сливовиця і нарешті Кривий Пелех. Хлопці справно виконали роботу, і тепер усіх чекала гостина у Моті Лейбуса. Адже дві ночі опришки не спали, носячи порох таємним ходом під замок. Аби о дванадцятій годині підірвати порохову вежу, а з нею і всі надії барона фон Гутентаґа.

І нарік Пинтю за се діло народ тричі славним. Бо він єдиний утік з Хустської темниці. Бо зруйнував замок дерев'яною гарматою. Бо змусив капітулювати твердиню, яка ще ніколи нікому не піддавалася. І склали люди про Пинтю не одну пісню та думу. Аби у віках зберегти се ім'я для нащадків.

*Стислий переказ по розділам, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*